

KNJIŽNA IN DRUGA POROČILA

IV. mednarodni kongres INQA (Rim — Piza od 30. avgusta do 10. novembra 1953).

Na mednarodnem geološkem kongresu v Kopenhagnu leta 1928 na predlog poljskih geologov ustanovljena mednarodna organizacija INQUA (Association Internationale pour l'Étude du Quaternaire), katere namen je bil proučevanje vseh problemov kvartarja v Severni Evropi, je že tedaj pritegnila v svoje delovno področje tudi glacialno alpsko območje. Na kongresih, ki bi se vrstili vsako četrto leto, naj bi prišlo do izraza vsakokratno stanje in napredek študija kvartarja. Že na II. kongresu v Leningradu in Moskvi leta 1932 se je njena delavnost razširila na ves svet, kar je dejansko, čeprav še ne formalno, prišlo do izraza na III. kongresu na Dunaju leta 1936. Zaradi vojne in poveljnih homatij je preteklo 17 let do IV. kongresa (1953), katerega izvedbo so prevzeli člani INQUA v Italiji.

Predsednik kongresa prof. G. A. Blanc je v blestečem uvodnem govoru na Kapitolu dne 30. avgusta 1953 historično prikazal vsa v Italiji se razvijajoča stremjenja po pridobitvi resnične slike kulturnega razvoja človeka v zvezi z njegovim naravnim okoljem, vsa prizadevanja po tesnem sodelovanju prahistorije s prirodoslovnimi vedami, ki so se zaključila leta 1927 z ustanovitvijo Italijanskega inštituta za paleontologijo človeka v Rimu. V tem nacionalnem znanstvenem središču je v Italiji osredotočen ves študij telesnega in kulturnega razvoja človeka ter vsega ta razvoj spremljajočega zunanjega okolja. V njem sodelujejo v sekcijah prahistoriki, paleontologi, geologi in glaciologi, paleogeografi, pedologi, klimatologi idr. K sodelovanju so pritegnili tudi še razne inštitute univerz, kot n. pr. Fizikalni inštitut in Inštitut za geokemijo v Rimu, od katerih slednji že uspešno uporabljajo nekoliko poenostavljeno radiokarbonsko metodo za ugotovitev absolutne starosti najdb. Inštitut za paleontologijo človeka potemtakem v polnem obsegu zasleduje iste cilje, kot si jih je nadela INQUA; proučuje geološki potek kvartarja in njegove odnose s paleontologijo in paleontologijo.

Za kongres se je prijavilo 583 članov iz 50 držav vsega sveta, dejansko pa se ga je udeležilo okrog 300 članov iz 38 raznih držav. Najštevilnejši so bili zastopniki Italije, kjer se je vršil kongres, večje skupine so poslale Francija, Nemčija, ZDA, Avstralija in Španija. Iz Jugoslavije je poslal Akademski svet FLRJ v Beogradu na kongres tri delegate (prof. M. Milanović in P. Stevanović iz Beograda ter S. Brodar iz Ljubljane). Iz SZ in iz držav pod njenim vodstvom je bilo sicer nekaj prijav, toda prišel je le en udeleženec iz vzhodnega Berlina.

Delo kongresa je obsegalo 136 referatov s področja prazgodovine, antropologije, paleontologije, glaciologije, tektonike, morfologije itd. Obravnavali so se problemi, ki se tičejo mediteranskih obal, razmejitev plio-pleistocena in zlasti pleistocenske kronologije. Zaradi velikega števila referatov so morale delati tri sekcije istočasno. Toda ker je kongresno vodstvo izdalo še pred pričetkom kongresa knjigo z izvlečki prijavljenih predavanj, ki so smela trajati največ 20 minut, se je vsak udeleženec lahko

odločil za referate, ki so ga najbolj zanimali. Kot uradni jeziki so bili določeni po francoskem abecednem redu nemščina, angleščina, španščina, francoščina, italijanščina in ruščina, vendar španski in ruski jezik praktično nista prišla v poštev. Predavanja, ki so jih pogosto spremljali z diapozitivi ali episkopskimi slikami, so s spretno uporabo mikrofonov sproti prevajali v angleški, francoski in nemški jezik ter so bila tako vsakomur razumljiva. Morda največ zanimanja je vzbudilo pri udeležencih vprašanje razčlenitve pleistocena, ki je tudi za kronologijo paleolitskih kultur največjega pomena. Stevilni referati iz raznih področij niso mogli v celoti potrditi pravilnosti tako imenovane popolne razčlenbe pleistocena, ki temelji na M. Milankovića krivulji sončnega izžarevanja. Pri geologih n. pr. ni enotnega mnenja, ali tako imenovani mlajšeriški sedimenti pripadajo še k riški ali že k würmski poledenitvi. Še tem večja je nejasnost glede opredelitve staropleistocenskih sedimentov. Nadalje se je ponovno pojavilo naziranje o enotnosti zadnje würmske poledenitve. Vendar večina izsledkov kaže na dvodelnost würma, ki ga vsekakor prekinja zelo izrazit interstadial würm I/II. V krivulji sončnega izžarevanja jasno izstopajočega würma III na terenu marsikje niso mogli potrditi. Glede na tako različna mnenja se ni čuditi, da je bilo zanimanje za referat prof. M. Milankovića o vlogi eksaktnih ved pri proučevanju geoloških dob vsestransko. Ob splošni pozornosti in tople pozdravljen je podal nasprotnikom svoje krivulje sončnega izžarevanja jasen odgovor. Krivulja je na temelju astronomskih elementov vseskozi točno izračunana, toda ne pokaže vseh tistih sprememb, ki so jih povzročili še mnogi drugi faktorji, povzročajoči klimatične spremembe. Podoba krivulje se potemtakem ne more ujemati v vseh potankostih z dejanskimi izpremembami klime. Potrebno bo torej izslediti vse te faktorje in jih primerno upoštevati. Arheološki referati so se nanašali na nove paleolitske in tudi kasnejše najdbe iz vseh delov sveta. Predalec bi zašli, ako bi poročali o vsakem posebej. Med njimi je bil z velikim zanimanjem sprejet doprinos S. Brodarja o kraškem paleolitiku severozahodne Jugoslavije. Z diapozitivi je prikazal stratigrafijo naše paleolitske postaje Betalov spodmol pri Postojni. V šestih horizontih, obsegajočih riško poledenitev, riss-würmsko medledeno dobo in vso würmsko poledenitev s sledečim postglacialom, je bilo mogoče ugotoviti najmanj deset kulturnih plasti, katerih kamena industrija izpričuje na kraških tleh tako obstoj moustériena v najširšem smislu kakor tudi izrazitega mlajšega paleolitika. Kras je bil kot prehodno ozemlje med vzhodom in zahodom v najrazličnejših fazah mlajšega pleistocena ponovno naseljen.

Istočasno s kongresnim delom so tri komisije razpravljale o stavljениh predlogih. Posebna komisija je po želji II. panafriškega kongresa za prahistorijo v Alžiru razmotrivala ukrepe, ki naj bi dovedli do tega, da geologi in prahistoriki dosežejo enotno stališče glede problema mediteranskih obalnih teras (lignes de rivage). E. Wegman (Švica) je predlagal izdelavo besednjaka vseh terminov, ki se uporabljajo v kvartarni geologiji. I. M. van der Vlerk (Nizozemska) pa je predlagal ustanovitev komiteja, ki naj bi koordiniral vso dosedanjo nomenklaturu.

V Antropološkem inštitutu v Rimu je S. Sergi temperamentno in temeljito, s filmom in diapozitivi prikazal najdbe v Italiji odkritih neandertalcev, katerih originale so razstavili v inštitutskih prostorih. Tu so bile razstavljene tudi paleolitske industrije nekaterih italijanskih postaj (iz jame Romanelli idr.). V Pizi pa je bila prav posebnega priznanja deležna strokovno izvrstno urejena prazgodovinska razstava. Iz raznih muzejev in ustanov je bil zbran skoraj celokupni italijanski paleolitik in vsa pleistocenska favna.

V kongresno delo so bile tako v Rimu kakor tudi v Pizi vključene znanstvene ekskurzije (štiri poldnevne in tri celodnevne). V bližnji in daljni okolici obeh mest strokovno tolmačeni profili so dali izčrpno sliko kvartarne in tudi pliocenske sedimentacije obsežnega dela Italije. To še

tem bolj, ker je vsak udeleženec prejel že prej za vsako ekskurzijo posebno brošuro, dobro opremljeno s slikami in risbami ter z obsežnim tekstom. Prav izredno je uspela ekskurzija k morski obali pod Monte Circeo južno od Rima. Nudila je podroben vpogled v stratigrafijo več jamskih, paleolitskih postaj, med njimi tudi jame Quattari, kjer so odkrili ob posebnih spremljevalnih okolnostih lobanjo neandertalskega človeka kar na površini jamskih tal. Pri drugi ekskurziji, ki je prekorajčila Apuanske Alpe, pa je bil poleg užitka izrednih pokrajinskih lepot največji interes za dobro ohranjene pleistocenske ledeniške morene. Organizacija je bila vseskozi brezhibna in je tudi v turističnem smislu popolnoma uspela. Ves potek kongresa so spremljale številne prireditve, sprejemi in pozdravi pokrajinskih oblasti. Že pred pričetkom kongresa pa tudi po njegovem zaključku je bilo prirejenih več daljših neobveznih geološko-arheoloških študijskih potovanj, tako n. pr. na Sicilijo, v Abruzze ter po italijansko-francoski rivierii.

Na kongresu se je jasno pokazala zamotana in obsežna problematika kvartarja. Številni problemi so ostali nerešeni in pojavili so se novi. Vendar je zaključno treba priznati, da je IV. kongres v polni meri izpolnil nalogo, ki si jo je zadala INQUA. Po toliko letih so bile obnovljene in vzpostavljene nove zveze med strokovnjaki raznih področij, kar se bo gotovo že v bližnji bodočnosti izkazalo kot zelo koristno. Le tesno sodelovanje arheologov in zastopnikov raznih prirodoslovnih ved more dati resnično sliko prazgodovine človeka. Zato bi bilo želeti, da bi se prihodnjega kongresa udeležilo tudi čim več jugoslovanskih znanstvenikov, ki na raznih področjih raziskujejo naš kvartar. Kajti tudi mi smo dolžni, dati svoj delež k naporom in prizadevanju ostalega znanstvenega sveta. Kje bo prihodnji kongres, ne moremo poročati. Jugoslovanski udeleženci so namreč morali odpotovati še pred zaključno sejo, ker je poteklo dovoljeno bivanje v Italiji in niso mogli dobiti podaljšanja.

S. Brodar

NOVOSTI IZ EVOLUCIJE ČLOVEKA

Leto 1953 je prineslo nekaj zanimivih novih najdb, predvsem pa izreden obrat v vprašanju eoantropa.

Odkar je pravnik Dawson pred prvo svetovno vojno odkril pri Piltownu v južni Angliji znamenito najdbo, ki jo je antropolog Smith Woodward krstil v čast najditelju z imenom *Eoanthropus dawsoni*, je bila ta »lady« (kajti imeli so jo za žensko) zelo skrivnostna in je povzročala nenehne prepire med strokovnjaki — ali je ali ni, ali je sploh to, kar naj bi bila itd., podobno kakor rezonira Zlodej v Dolini Sentflorjanski. Vendar se je večina antropologov v teku desetletij odločila priznati jo za to — kar nil!

Najdbo — v glavnem štiri dele neurokranija in desno stran zlomljene mandibule ter nekaj zob — so rekonstruirali razni antropologi; končno je bila razstavljena rekonstrukcija sir Arthurja Keitha v *British Museumu* (*Natural History*). Od vsega začetka je bilo kaj čudno, da je bila lobanja očitno modernih oblik, medtem ko je spodnja čeljustnica sumljivo spominjala na šimpanzovo. Toda — najdiščne okolnosti, kakor sta jih podala Dawson in Smith Woodward (1913 in kasneje), niso dopuščale dvoma, da gre za zelo staro najdenino iz začetka pleistocena; še artefakti so to potrjevali. In ko so med prvo svetovno vojno odkrili še en zob in dva odlomka druge podobne lobanje, so skoraj vsi strokovnjaki nehali dvomiti o tem, da je pač nekoč v začetku pleistocena živela tudi oblika hominidov, ki je združevala značilnosti človeka in opice. Pred kratkim umrli, zelo uspešni raziskovalec australopitecin R. Broom je še leta 1950 zapisal v svoji knjižici, da nekateri pač radi verujejo v čudeže; on pa ne verjame, da bi se isti čudež ponovil na istem kraju.